

POSTANOWIENIE

25 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 25 czerwca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa E. M.

przeciwko Z. Z. i T. Z.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej E. M.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z 25 października 2022 r., I ACa 1169/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Powódka E. M. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie oddalającego apelację skarżącej od wyroku Sądu pierwszej instancji wydanego w sprawie o zapłatę przeciwko Z. Z. oraz T. Z.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Ujęła je w formę pytania o to, „czy nieważność czynności prawnej wyprzedza nadużycie prawa podmiotowego w danej sprawie i jakie są skutki priorytetowego traktowania instytucji nieważności czynności prawnej przy jednoczesnym wystąpieniu nadużycia prawa podmiotowego przez Sąd orzekający w sprawie” (s. 2 skargi).

Powódka poprzestała na postawieniu przytoczonego pytania i nie wzbogaciła wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jakąkolwiek argumentacją.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (zob. postanowienie SN z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Istotność problemu prawnego wyraża się w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie SN z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienie SN z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć więc taki wymiar problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której pytanie zostało zadane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzyganiu innych spraw.

Przedstawione przez skarżącą pytanie nie jest istotnym zagadnieniem prawnym w opisanym wyżej ujęciu; analiza tego pytania skłania także do sformułowania wątpliwości, czy miało miejsce pełne zrozumienie motywów zaskarżonego orzeczenia. W sprawie nie występuje bowiem problem (rzekomej) kolizji art. 5 k.c. z instytucją nieważności czynności prawnej. Ponadto skarżąca nie wyjaśniła, dlaczego przedstawiona przez nią kwestia miałaby stanowić istotne

(doniosłe dla praktyki orzeczniczej) zagadnienie prawne – co samo w sobie uzasadnia odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej powódki do rozpoznania.

Jedynie uzupełniając należy wskazać, że źródłem prawa podmiotowego może być ustawa, orzeczenie uprawnionego organu (zwykle sądu) lub czynność prawna. Rzecz jednak w tym, że czynność prawna dotknięta sankcją nieważności bezwzględnej nie wywołuje właściwych dla tej czynności skutków prawnych, w szczególności co do powstania wiązanych z jej dokonaniem praw podmiotowych. W efekcie oczywiste jest, że sankcja nieważności „wyprzedza” zastosowanie art. 5 k.c. – lecz jedynie w tym sensie, że nieważność czynności prawnej czyni zbędnym rozważanie, czy doszło do nadużycia prawa podmiotowego. Skoro bowiem prawo takie w ogóle nie powstało, to nie mogło być przedmiotem wykonania: „użycia”, a w konsekwencji także nadużycia prawa podmiotowego, które to nadużycie unormowane jest w art. 5 k.c.

Ponadto w procesie cywilnym sąd nie wykonuje własnych praw podmiotowych. Z konstrukcyjnego punktu widzenia nadużycie prawa, o którym mowa w art. 5 k.c., nie może wyrażać się w działaniach samego sądu. Przeciwnie, aby sąd mógł ocenić podstawy zastosowania art. 5 k.c., to strona procesu musi wcześniej dążyć do wykonania przysługującego jej prawa podmiotowego – i dopiero to jej zachowanie podlega następnie badaniu przez pryzmat kryteriów wskazanych w przywołanym ostatnio przepisie.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania.

O wynagrodzeniu pełnomocniczki reprezentującej skarżącą z urzędu nie orzeczono, gdyż w sprawie nie zgłoszono odpowiedniego ku temu wniosku. Powódka wniosła bowiem jedynie „o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej uczestnicze w postępowaniu kasacyjnym, oświadczając, iż koszty te ani w całości ani w części nie zostały zapłacone”. W ramach wykładni tak ujętego wniosku wzięto pod uwagę, że posłużenie się formułą „o zasądzenie” wskazuje, iż chodzi o zasądzenie kosztów postępowania od strony przeciwnej – zwłaszcza że nie wskazano także, by stosowne środki miały zostać przyznane od Skarbu

Państwa, a zarazem cytowany wniosek był jedynym zgłoszonym w skardze kasacyjnej wnioskiem w przedmiocie kosztów. W przypadku uwzględnienia skargi, o co wносиła strona powodowa, koszty nie byłyby natomiast przyznane od Skarbu Państwa, lecz zasądzone od jej przeciwnika, stosownie do zasady odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 k.p.c.). Chociaż więc druga część oświadczenia werbalnie nawiązywała do wniosku o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, to jednak – wobec niejednoznacznego sformułowania wniosku „o zasądzenie kosztów” – uznano, że brak dostatecznie jasnych podstaw do przyjęcia, iż zgłoszony został konieczny wniosek o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ms]